

8. Семенов А. А. Виховання лідерських якостей у молодших школярів засобами рухливих ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 Умань, 2014. 220 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/4802/1/dis.pdf> (дата звернення: 17.02.2023).
9. Формування лідерських компетентностей в інноваційному суспільстві: експеримент і практика : робочі матеріали обласного семінару / упорядник Л.В. Литвинюк. Полтава : ПОІППО, 2011. 64 с. URL: http://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_filosofii_i_ekon_osvity/SDG/SDG_filos_lider_v_osviti/formuv_lider_kompetenc.pdf (дата звернення: 23.03.2023).
10. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Видавництво Прапор, 2007. 640 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf (дата звернення: 14.03.2023).

M. Kalinyak. Project activity as a means of developing leadership qualities of younger school students. – Article.

Summary. The article reveals the peculiarities of the development of leadership qualities of elementary school students in project activities. The relevance of the research problem is determined by the fact that in the conditions of the New Ukrainian School, the introduction of innovative learning technologies is necessary. The essence of the concepts “leader”, “leadership”, “leadership qualities” and “project activity” has been clarified. The specifics of the use of project activities in the education of primary school students are characterized. Conclusions were made regarding the expediency of introducing project activities into the educational process of primary school.

Key words: project activity, leader, leadership, leadership qualities.

УДК 378.091

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/38/32>

Н. М. Лесовець

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИКО ЗОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті вивчаються педагогічні умови застосування практико зорієнтованих технологій у підготовці майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі.

Ключові слова: педагогічні умови, практико зорієнтовані технології, майбутні фахівці інформаційно-документознавчої галузі.

Постановка проблеми. Традиційні підходи до проблеми підготовки здобувачів у закладах вищої освіти (далі ЗВО), які склалися в освітньому просторі, наразі не можуть задовольнити потреб з боку роботодавців і утруднюють процес формування висококваліфікованих фахівців з різних галузей життєдіяльності, зокрема й інформаційно-документознавчої (спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»). До того ж, на ринку праці склалася досить складна ситуація, коли, з одного боку – роботодавці потребують фахівців вищезазначеної галузі, а з іншого – вагомою є проблема працевлаштування випускників ЗВО, оскільки, у більшості випадків, до вимог належить стаж роботи за фахом. Ці та інші суперечності актуалізують наукову розробку з проблеми вивчення особливостей застосування інноваційних технологій у навчальній діяльності, зокрема й практико зорієнтованих, які покликані підвищити ефективність набуття здобувачами ЗВО професійних компетентностей.

Стан дослідження. Педагогічні умови запровадження інноваційних технологій навчання є предметом вивчення багатьох українських науковців, зокрема Н. Гайсинюк, Н. Іванової, Г. Малик, Л. Моторної,

Ю. Щербака та ін. Проте, у наукових джерелах малодослідженим є питання вивчення педагогічних умов запровадження практико-орієнтованих технологій під час підготовки майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі у ЗВО. Значущість вищезазначеної проблематики й зумовила мету дослідження, яка полягає у вивченні педагогічних умов та обґрунтуванні необхідності формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі на основі запровадження практико-орієнтованих технологій у навчальну діяльність.

Виклад основних положень. Вивчення шляхів формування професійної готовності [2; 3] майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі сприяло розумінню, що ефективність запровадження практико-орієнтованих технологій при підготовці здобувачів ЗВО залежить від певних педагогічних умов. Зауважимо, що в численному науковому доробку наразі немає єдиної думки науковців щодо дефініції «педагогічні умови». У контексті нашого дослідження нам імпонує точка зору Н. Іванової, згідно з якою «під педагогічними умовами прийнято розуміти комплекс взаємопов'язаних обставин, що сприяють досягненню запланованих результатів освіти, який застосовують з метою досягнення майбутніми фахівцями необхідного рівня професійної підготовки» [1, с. 70].

Спираючись на теоретичний та практичний доробок з означеної проблеми можна зробити узагальнення, що практико-орієнтовані технології – ефективний засіб формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі за таких педагогічних умов:

1. Сприяння розвитку критичного та аналітичного мислення, креативності здобувачів вищої освіти шляхом запровадження практико-орієнтованих технологій.

2. Співпраця викладачів, здобувачів вищої освіти (далі ЗВО), провідних фахівців інформаційно-документознавчої галузі з метою розвитку мотивації у здобувачів ЗВО до подальшої діяльності, формування готовності до адаптації у професійному середовищі.

3. Оптимальність застосування практико-орієнтованих технологій у процесі формування професійних компетентностей (урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти, орієнтація на мету та завдання майбутньої професійної діяльності, максимальне наближення теорії та практики тощо).

4. Наближення змісту навчання до виробничої ситуації завдяки використанню інноваційних методів.

Першою з виокремлених нами умов формування професійної готовності майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої галузі є сприяння розвитку критичного та аналітичного мислення, креативності здобувачів вищої освіти шляхом запровадження практико-орієнтованих технологій. Для реалізації вищезазначеної умови нами застосовувалося запровадження в навчальний процес здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» ігрових та проєктних технологій навчання. Серед методів ігрової технології нами використовувалися ділові ігри, які належать до активних методів навчання й спираються не лише на процеси сприйняття, розвитку пам'яті й уваги, що є, вочевидь, дуже важливим для майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої галузі, а й на розвиток креативного мислення, що породжує генерування нових ідей.

Другою педагогічною умовою формування професійної готовності майбутніх фахівців є *співпраця викладачів, здобувачів освіти, провідних фахівців інформаційно-документознавчої галузі з метою розвитку мотивації у здобувачів ЗВО до подальшої діяльності, формування готовності до адаптації у професійному середовищі.* Реалізація цієї педагогічної умови полягає у формуванні мотивації до обраної професії на міждисциплінарному рівні, у першу чергу, під час вивчення фахових освітніх компонентів (далі ОК). Зокрема, для здобувачів вищої освіти I курсу на заняттях із вивчення освітніх компонентів «Професійна комунікація», «Бібліографознавство та бібліографічна діяльність» тощо подавалися вхідні відомості про обраний фах та формувалося уявлення про майбутнього фахівця цієї галузі. За допомогою ігрових технологій навчання проводилися ділові ігри, де здобувачі вищої освіти більш докладно дізнавалися про спеціальність. Зокрема, такими діловими іграми є «Знайомство», «Самопрезентація себе як особистості», «Я – сучасний документознавець / бібліотекар / архівіст» та ін. Мета цих ділових ігор – надання більше відомостей про майбутню професійну діяльність, виявлення особистісних та професійних рис здобувачів вищої освіти.

На 2 курсі мотивація до подальшої професійної діяльності продовжує формуватися під час вивчення ОК «Протокол та етикет ділового спілкування», «Організація роботи служби документального забезпечення управління» та ін. Під час проведення занять з ОК «Протокол та етикет ділового спілкування» було запроваджено проєктні технології, спрямовані на розробку ділового іміджу фахівця інформаційно-документознавчої галузі. Зокрема, під час вивчення теми «Етикетна атрибутика» здобувачам вищої освіти пропонувалася робота над проєктами «Візитна картка як атрибут ділового етикету», «Імідж ділової

людини», «Квіти в діловому світі», продемонструвавши результат роботи – презентації у PowerPoint.

На 3 курсі здобувачі вищої освіти проходять навчальну (інформаційно-документознавчу) практику на підприємствах, в установах, організаціях державної та приватної форми власності. Одними із завдань під час проходження практики є вивчення документаційного забезпечення установи, укладання службових документів, ведення ділового листування тощо. До завдань навчальної практики нами було додано створення проекту про провідних фахівців інформаційно-документознавчої галузі, які були керівниками від бази практики підприємства чи надавали консультації здобувачам вищої освіти. На нашу думку, це завдання надало змогу подивитися на обрану спеціальність під різним кутом зору – виокремити професійні та особистісні риси фахівців, усвідомити необхідність та важливість обраної професії, і, певним чином – спонукати до застосування принципу «навчання упродовж життя».

Технологічна (виробнича) практика на 4 курсі не лише повинна закріпити знання, уміння й навички, набуті протягом навчання у ЗВО, а й бути максимальним чином наближеною до тих завдань, що постануть перед випускником у професійній діяльності в майбутньому. Власне тому індивідуальний план-завдання ми уклали на кожен тиждень, намагаючись поступово охопити всі аспекти майбутньої професійної діяльності, що забезпечує міждисциплінарний характер та перехід від теоретичних знань до їхньої практичної реалізації.

Далі зупинимося на *третьій педагогічній умові*, що сприяє формуванню професійної готовності майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої галузі – *оптимальність застосування практико зорієнтованих технологій у процесі формування професійних компетентностей (урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти, орієнтація на мету та завдання майбутньої професійної діяльності, максимальне наближення теорії та практики тощо)*.

З огляду на вищезазначену умову при впровадженні практико зорієнтованих технологій формування змісту навчання повинно здійснюватися таким чином, щоб мета й завдання кожного ОК передбачала конкретизований кінцевий результат і підпорядковувала вибір методів навчання дидактичним законам і мірностям практико зорієнтованого підходу, який вибудований відповідно до етапів досягнення кінцевого результату професійного навчання. Для реалізації цієї мети застосовувалася технологія портфоліо. Метою створення портфоліо є представлення й аналіз значущих результатів процесу становлення майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої галузі, забезпечення моніторингу його особистісного та професійного зростання, а також розвиток soft skills (гнучких навичок) – універсальних рис, необхідних для представників будь-якої професії. Портфоліо дозволяє враховувати результати, досягнуті здобувачем ЗВО за різноманітними видами діяльності – навчальної, наукової, виховної, індивідуально-творчої тощо. Портфоліо в сучасному розумінні є способом фіксування, накопичення та оцінки індивідуальних досягнень здобувача вищої освіти. Його застосування дозволяє вирішувати завдання організації, планування, здійснення та оцінювання різних напрямів діяльності майбутнього фахівця, що реалізується в межах як навчально-виховного процесу, так і самонавчання. Портфоліо майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої галузі може складатися з таких розділів: навчальна діяльність (рівень знань та ступінь засвоєння освітніх компонентів); наукова діяльність (участь у наукових та науково-практичних конференціях, семінарах, вебінарах, олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт тощо); позанавчальна діяльність (екскурсії, участь у різноманітних соціальних заходах тощо). На нашу думку, портфоліо є більш деталізованим документом, ніж резюме, адже в багатьох сферах діяльності портфоліо сьогодні надається роботодавцям при влаштуванні на роботу. Фахівець інформаційно-документаційної галузі, який укладає портфоліо поступово – крок за кроком, починаючи з 1 курсу, має, вочевидь, більше шансів влаштуватися на роботу, затребувану на сучасному ринку праці. Цей документ не тільки розкриває здобувача вищої освіти в навчальній діяльності, а й показує рівень його мисленнєвої активності, креативності, уміння критично мислити тощо. Сьогодні для роботодавців досить вагомими є не тільки “hard skills” («базові навички»), але й “soft skills” («гнучкі навички»), які також можна прослідкувати з портфоліо (самодисципліна, емоційний інтелект тощо). У звіті про дослідження LinkedIn Global Talent Trends сказано: “hard skills” приводять кандидата до дверей роботодавця, але на фініші відчиняють їх саме «гнучкі навички» [5].

Четвертою з виокремлених нами педагогічних умов є наближення змісту навчання до виробничої ситуації завдяки використанню інноваційних методів навчання. Наразі пріоритетним завданням вищої професійної освіти постає розвиток у майбутнього фахівця таких якостей і здібностей, які дозволили б йому успішно адаптуватися до швидкозмінних конкурентних умов, з готовністю сприймати й реалізовувати інновації, створювати якісно новий соціальний простір. Тому характерною тенденцією

сучасної освіти є інноваційність, яка визначає її відкритість до нового, випереджувальний характер відносно інших галузей людської діяльності [4, с. 4]. У навчальному процесі під час вивчення професійних ОК нами застосовувалися кейс-технології, які дозволили здійснити інтерактивну взаємодію викладача та здобувачів вищої освіти, на якісно новому рівні реалізувати самостійне навчання. Кейс-технології засновані на розв'язанні конкретних завдань-ситуацій (кейсів), які формують як професійну готовність, так і сприяють розвитку “soft skills” майбутнього фахівця. Крім цього, щоб правильно виконати кейс-завдання, необхідно навчитися працювати з великими обсягами інформації, уміти її опрацювати та зберігати.

Висновки. Упровадження вищезазначених педагогічних умов сприяє оптимізації навчального процесу, формуванню професійної готовності майбутніх фахівців, становленню конкурентоспроможних професіоналів, затребуваних на сучасному ринку праці. Вагома роль при цьому відводиться формуванню мотивації до застосування принципу «навчання упродовж життя», оскільки інформаційно-документознавча галузь динамічна й потребує оновлення знань.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні результатів запровадження практико-зорієнтованих технологій у навчальний процес майбутніх фахівців зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова Н. Педагогічні умови формування проєктної компетентності майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. Вип. 2 (16). С. 67–75.
2. Лесовець Н. М. Готовність майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи до ефективної професійної комунікації – важлива проблема сучасності. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności : kolekcja prac naukowych “ΛΟΓΟΣ” z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, Krakow, 17 czerwca 2019 r. Krakow : OP “Europejska platforma naukowa”, 2019. T. 4. S. 7–13.*
3. Лесовець Н. М. Практико-зорієнтовані технології в підготовці конкурентоспроможних фахівців інформаційно-документознавчої галузі. *Освіта та педагогічна наука*. 2022. № 1 (179). С. 38–47.
4. Педагогіка інновацій у вищій школі : метод. вказівки до виконання практичних і лабораторних занять / О. В. Волошина. Вінниця : ВНТУ, 2015. 38 с.
5. Soft skills: що це таке, приклади й способи розвитку. URL: <https://indigo.co.ua/ua/blog/soft-skills-cto-eto-takoe-primery-i-sposoby-razvitiya> (дата звернення: 01.04.2023).

N. Liesovets. Pedagogical conditions for the introduction of practice-oriented technologies in the training of future specialists in the information and documentation field. – Article.

Summary. The article examines the pedagogical conditions for the introduction of practice-oriented technologies in the training of future specialists in the information and documentation field.

Key words: pedagogical conditions, practice-oriented technologies, future specialists of the information and documentation sphere.